

כמה יונים מוצהרות, שרעיון הישות הפלסטינית מעביר רטט של זועה בגופם. היה לו תמוז משהו, שחסר לרודפי-שלום ישראלים רבים, ושהוא חשוב יותר מכל הכנה תיאורטית: רגש של השתתפות במגריה שפקדה את הפלסטינים.

בשיא תקופתו הניצית ביותר כתב: „אין אדם ברדעת ובעל רגשות נורמליים יכול לנהוג מידת שיוויון-נפש למראה הטרגדיה, שפקדה את בניו של העם הזה לאחר מילחמת-השיחרור... ב-1948 גם כבשנו וגם גירשנו.“ אחרי מילחמת-ששת-הימים, הביע פומבית את הדיעה שיש לנהל משא-ומתן עם אש"ף — אם כי לא התכוון להציע מדינה פלסטינית עצמאית בגדה המערבית, אלא דווקא בגדה המזרחית.

משובם כך קל לו יותר לעבד את הרעיון כי פיתרון סביר של הבעייה הפלסטינית הוא מחיר שניתן לשלמו תמורת השגתו של היעד העיקרי: השלום המלא.

וייצמן אינו חושב על השלום במונחים מופשטים. לגביו, אין זו מליצה ריקה, שבה ניתן לקטט כל נאום על כל נושא, גם כאשר מתכוונים להיפוכו. הוא רואה את השלום במונחים, שידהימו יונים רבות. בעיניו אין זה יעד מינימליסטי, אלא מקסימליסטי. הוא רואה לנגד עיניו תמונה רחבה של מלכנה מרחבי, שבו פועלת ישראל לצד מצריים. מוחו הסקרני והפורח כבר התחיל להתמודד עם בעיות מעשיות רבות הכרוכות בהשתלבות ישראלית במרחב מתחדש ובפיתרון הבעייה הפלסטינית.

שוב, כמו תמיד, בהתקלו בידידים ובריבים, שיש להם מומחיות כלשהי בנושאים הנוגעים לעניין, הוא שואל: „איך היית פותר בעייה זו? מה היית עושה בעניין זה? איך אתה רואה את השאלה הזאת?“

● „אני חוזר מאושר!“

עבור זמן עד שיתגלה מלוא הממדים של פעולתו של עזר וייצמן למען השלום במשך עשרת חודשי המשבר, בין הפגישה במלון החלל דויד וההסכם במחנה דויד.

וייצמן שימש כגשר חי על פני התהום, שנמקרה בין בגין ואליסאדאת. במשך חודשים החזיק בידו את קצה-החוט האחרון של יוזמת אליסאדאת.

אילו נשט החוט מידי, הייתה היוזמה נעלמת כליל. במשך אותם חודשים עיבד עם אליסאדאת וגאמסי את היסודות להסכם. המיסמך שהושג בקמפיין-דויד הוא, באופן מכריע, תוצאת השעות הארוכות שבילה וייצמן עם הנשיא המצרי.

ההידברות הרצינית בין השניים החלה בראשית דצמבר, כאשר הוזמן וייצמן למצריים ונפגש עם אליגאמסי. אחרי ששוחח עם השר המצרי במשך שבע שעות, נתבקש להיפגש עם אליסאדאת עצמו. הנושא: סיני.

בפגישתו הסודית של דויד עם סגן ראש-הממשלה לענייני הנשיאות, מוחמד תוהאמי, חודשיים לפני ביקור אליסאדאת בירושלים, הודיע לו דויד כי בגין מוכן להחזיר למצריים את הריבונות על כל סיני, לולא הבטחה זו שהייתה בלתי-מסייגת וחד-משמעית לחלוטין, לא היה אליסאדאת מעלה על דעתו לערוך את הביקור.

כפי שהתבטא לאחר-מכן עורך העיתון המצרי אל-אחבאר, מוצטפה אמין, בשיחה עם עורך ישראלי: „אילו ידענו כי ישראל מתכוונת לשמור על היישובים שלה בצפון סיני, לא היינו נותנים לאליסאדאת לנסוע!“ בפגישה עם הנשיא המצרי הסתבר לווייצמן, מעבר לכל ספק, כי המצרים תובעים את פרעון השטר הזה. אליסאדאת היה מודאג מן העובדה שבגין לא הזכיר את העניין בנואמו בכנסת.

עזר חזר לירושלים, דיווח שהשתכנע בשני דברים: ראשית, שהמצרים רוצים באמת ובתמים בשלום ושנית, שלא יוותרו על סיני לוקיישובים בפיתחת-רפיח.

הוא הזהיר את בגין שהמשא-ומתן יהיה קשה, וכי בנקודה זו לא יתכן ויתור מצרי. בגין לא היה מוכן לפרק את היישובים. הוא ודיין האשימו זה את זה בהעלמת עובדה זו מן המצרים. כך, כבר ברזע הראשון של המשא-ומתן, נוצר משבר המור של אמון בין ממשלות מצריים וישראל, כאשר וייצמן הוא האיש היחיד שהמצרים עדיין היו מוכנים להאמין לו.

הרף אזהרותיו של וייצמן, הלך בגין לאיסמאעיליה כשבידו הצעת-שלום, שחייבה את הישארות היישובים בצפון-סיני, בחסות צה"ל. משום-כך נגמרה הוועידה בפירוק, והשוטר עליידי הצדדים באמצעות ההחלטה להקים את שתי הוועדות — המדינית והצבאית — להמשך המשא-ומתן.

הדבר לא הפריע לבגין להכריז, בשבוע: „אני חוזר מאיסמאעיליה כאדם מאושר!“ הדיון בוועדה המדינית התפוצץ כרגע שמנחם בגין הכריז, באוזני העורכים המצריים שבאו לסקר את דיוני הוועדה, ושהתראו עימו בכנסת: „כל ממשלה בישראל, שתחליט לפרק את היישובים בסיני, תיפול. הכנסת תפיל אותה.“

הייתה זו אי-אמת, גם אז היה בכנסת רוב גדול לפירוק ההתנחלויות, כמחיר להשגת השלום. אך בגין עצמו לא היה אז מוכן לכך. באותו רגע היה המשא-ומתן מפתיים דצמברות, וזאת הקשר החי שנותר, ברמותו של עזר וייצמן. בינואר חזר וייצמן למצריים, במסגרת הוועדה בעיר אסואן במצריים העלילית.

ליד התוחח של גטיסבורג: וייצמן ליד סאדאת, מול בגין וקארטר

עקיפות העברה לעזר וייצמן הודעה: שיואיל-נא לנקוט יוזמה מצידו לבוא שוב למצריים.* הפגישה נערכה ב-30 במארס בארמון-הנופש של אל-סאדאת באל-באראג', הסכר על הנילוס מצפון לקאהיר, לא הרחק ממקום-לידתו של הנשיא. ליד הארמון יש עץ ענק, המוקף בעשרה עצים קטנים יותר, היוצרים יחד מטרייה של צל. שם נהג אליסאדאת להתבודד כשהוא מקבל הכרעות גורליות. שם גם החליט לפתוח במילחמת יום-הכיפורים.

וייצמן בא בלוויית היועץ-המישפטי-לממשלה, הפרו-פסור אהרון ברק, אדם שמילא תפקיד ממדרגה ראשונה במשך כל תקופת המשא-ומתן. הצמד וייצמן-ברק פעל כצוות מושלם, בנוסח „עזר עושה את ההבקעה, ברק מבצע את הטיהור.“ וייצמן הסכים עם אליסאדאת על הפיתרון העקרוני, ואילו ברק המשיך בבידור הפרטים: איך זה יתבצע, איך יתגשם כל פרט. הוא שאל ושאל בפרטים, והוא העביר את המשך העניין לזוג ברק-אל-גאמסי.

באותו יום גורלי, הי-30 במארס, נודר הפרי תרון, שנתקבל עכבר שישה חודשים בקמפיין-דיוויד. היה זה רעיון הסכם-המיסגרת לגדה המערבית ורצועת-עזה.

בערב הוזמן וייצמן להצגה של פולקלור מצרי באזור הפיראמידות. החוויה לא הייתה מיקרית. באותה עת התכנסה בקאהיר ועידה של שרי-החץ הערביים, מטעם הליגה הערבית. רוב שרי-החץ נכחו באותה הצגה. הם לא ידעו כי שרי-הביטחון הישראלי שוהה במחיצתם. אך וייצמן למד לחוש באותו ערב את הצד השני של המטבע המצרי: את היותה מדינה בעלת אינטרסים חיוניים וקשרים מורכבים במרחב הערבי הגדול, המורכב מקשת רחבה של מדינות שונות.

בכניסה למועדון נקטו אמצעי-זהירות בלתי-רגילים, ונערך חיפוש בכליהם של הבאים. „זה כמו אצלנו בבית!“ התלוצץ השר הישראלי, שלא ידע כי האמצעים נקטו בגלל בילבד.

מה שאירע לאחר-מכן נקרא, בדשנו הדיג' „גננת של משה דיין“, „הבוקר של למחרת.“ בבוקר ה-31 במארס צילצל אל-גאמסי לווייצמן. „הנשיא מבקש לדבר איתך עוד פעם.“ הודיע לו. כפי אליסאדאת הייתה בשורה בלתי-נעימה, אך גרוויית-דיב, „אני מצטער, אך אינו יכול עוד ולהגשים את מה שאמרת אתמוז.“

מה קרה בלילה? בערב עוד ביקש הנשיא המצרי מווייצמן רשות להודיע לאמריקאים על עיקרי הדברים שסוכם עליהם. אחת הסברות היא כי האמריקאים הודיעו לאליסאדאת, עוד במהלך הלילה, שאינם מסכימים להסדר זה. הנשיא המצרי עצמו אמר כי התייעץ עם מושלחת של פלסטינים אוהדי אליסאדאת, שביקרה אותה עת בקאהיר, וזו אמרה לו כי פיתרון כזה לא יתקבל עליידי שום ציבור פלסטיני.

● „להכין את הצבא!“

ה ידש יוני עמד בסימן הוויכוח על התשובות לשאלות שהוצגו לישראל עליידי ממשלת ארצות-הברית,

* ההודעה באה באמצעות פנייה של פקיד מצרי אל אורי אבנרי, האזרח הישראלי היחיד ששהה אז במצריים. אבנרי העביר את הדבר באמצעות הטלפון מקאהיר לתל-אביב. באנגלית: "I am afraid I cannot back anymore what I said yesterday."

וייצמן עשה מאמץ עליון למצוא בסיס משותף עם המצרים. הוא עשה זאת בדרך האופיינית לו — בלי התחממות, בלי תכסיסים, בלי הפורמאליזם של בגין, בלי ההלקקות של דיין.

● „עובדים עליו“

ה וא לא סטה מקו הממשלה, אך הוא ניסה להציג אותו למצרים בדרך מעשית, המעוררת אמון והבנה. „אני מבין את הקשיים והבעיות שלכם“, נהג לומר. „נסו נא להבין את הקשיים והבעיות שלנו. הבה ננסה למצוא דרך להגיע לפיתרון שיספק את שנינו.“

המצרים למדו להעריך צורה זו של הסברה, שהייתה קרובה לליבם של אליסאדאת ואל-גאמסי. בשעות ארוכות של דיון והתלבטות משותפת, שבהן הפכו שני הצדדים קבוצה אחת, בעלת בעייה משותפת, הושג הסכם עקרוני. כאשר חזר וייצמן מאסואן, היתה כפיו כשני רה: אפשר לגמור עם המצרים. הכסים יהיה דומה לתוכנית-האופנומיה של בגין, עם כמה שינויים — אך הוא יחייב את החזרת הריבונות המלאה על סיני למצרים.

אילו נתקבלה ההצעה זו, לא זה בילבד שהיו נחסכים שמונה חודשים מרים של תיסכול והאשמות הדדיות, אלא גם קרוב לוודאי שישאל היתה משיגה אז תנאים טובים עוד יותר. למשל: כימעט בטוח שהמצרים היו מסכימים או להשאיר את שדה-התעופה החשוב עציון, בידי ישראל.

ובעיקר: ההסכם היה מתקבל בלהט התנופה של ביקור אליסאדאת, כששני העמים היו עדיין שרויים באווירה של התרוממות-הרוח. הדבר היה משנה לחלוטין את סיכווי ההסכם להצלחה, לרכוש נפשות ולהתקבל עליידי המוני שני העמים.

אולם וייצמן החוזר נתקבל במיקלחת קרה. הצלחתו עוררה את קינאתו של דיין, נתקלה בחשדנות מצדו של בגין. מכוונת-התעמולה המשומנת-היטב של דיין, שבראשה עומד נפתלי לביא (האדם שניהל בשעתו את מערכת החתירה של שימעון פרס, שהרסה את יצחק רבין), נכנסה לפעולה.

הפיזמון היה: עובדים על וייצמן. הוא ילך פזיטי. פתם שובב נחמר, שאינו רציני. הוא לא מבין. המצרים מנצלים את התמימות שלו. אין סיכווי להשיג הסדר.

המערכה השיטתית הצליחה. היא לא חדרה לעיתונות, ששמרה במשך כל החודשים על מידה רבה של הערכה לווייצמן. היא לא השפיעה גם על ההמונים, שהבינו הידידות האישית בין וייצמן ואליסאדאת הפכה נכס לאומי. אך היא הצליחה להשפיע על השיכבה החשובה ביותר: צמרת המימסד, הפריפריה של הממשלה והליכוד, האנשים הקובעים והמשפיעים.

● הסכם „אחתת למיטריה“

ה גיע חודש מרס. בעיקבות פעולת-פידאיון, שקיב לה במיקרה ממדים מיפלצתיים ושהסתיימה בהג המוני במבואות תל-אביב, פלש צה"ל לדרום לבנון. יוזמת השלום של אליסאדאת פירפרה. היא יכלה למות בכל רגע.

אליסאדאת נקט יוזמה אחרונה להצלח יומתו. בדרכים